

Bøffelkobbel Skov

Én af skovene i Nybøl, er Bøffelkobbel. Skoven blev plantet af Hertug Philip Ernst af Glücksborg omkring 1715. Bl.a. lod han plante eg og bøg mellem Stenderup og Smøl, ligeledes vedligeholdte han skovene. Bøffelkobbel er på ca. 14,3 ha, ejes af staten og drives af Gråsten Statskovdistrikt med bevoksning af overvejende bøg med iblanding af eg og ask. I skoven findes to store og en lille høj. De store er omkring 25 m i tværmål og 2 m høje.

Bøffelkobbel er kendt for at være skueplads for kamphandlinger under de to Slesvigske Krige.

1848

Efter slaget ved Nybøl den 28. maj, var den tyske hær blevet samlet omkring Flensborg, her opslog general Friedrich Wrangel sit hovedkvarter, hvor han tog en beslutning om helt at kaste vore tropper ud af Sundeved – og angrebet blev fastsat til den 5. juni. Han forsøgte at narre danskerne, og lod således afholde en stor parade i anledning den hannoveranske konges, Ernst August's fødselsdag.

I angrebet mod os skulle Forbundsdivisionen og den preussiske Linjebrigade under general Edward Bonin rykke frem mod Dybbøl – mens den preussiske gardesbrigade skulle marchere mod Aabenraa for at kaste vores oberst Hans A. Juels kavaleris styrker ud af Nordslesvig. Avantgarden og brigaden Marchalck tilhørende general Hugh Halkett skulle fra Gråsten rykke frem over Adsbøl og Nybøl mod brohovedet ved Alssund. Den slesvig-holstenske hær skulle blive i Adsbøl som reserve. De tyske styrker mod os talte 14 bataljoner, seks eskadroner og fire batterier. I alt ca. 12.000 mand. Angrebet begyndte om formiddagen mod vores venstre fløj, hvor vi blev trængt tilbage - snart måtte vi opgive Nybøl By og møllen dér – senere blev vi kastet ud af Stenderup og Bøffelkobbel. *Otto Ludvig Munthe-Morgensjerne . Kommandør for 12. letteinfanteribataillon faldt efter at have været trængt ud af Nybøl og Bøffelkobbel men efter forstærkning af Herregårdsskytterne, generobret det tabte. I flere timer holdt bataillonens skoven Bøffelkobbel inden den gamle hæderværdige oberstløjtnant faldt, truffet af en kugle i brystet. "Er det dødeligt" spurgte nogle af hans folk, der trængte sig om ham. "Ja dødeligt" var hans svar, og han sank af hesten og udåndede i sin kække sjæl.*

1864

Den 19., 20. og 21. februar blev der indledt en heftig rekognosering mod Dybbøl via Stenderup og Bøffelkobbel. Der blev af og til udkæmpet små kampe men ikke særlig alvorligt. Den 22. februar skulle nettet strammes idet der blev indledt en samlet aktion mod Bøffelkobbel- og Stenderup Skov. Preusserne ville lukke hullet ved Nybøl Nor, ved at lade general Canstein angribe Bøffelkobbel og samtidig skulle general Roeder tage Stenderup Skov. Begge angreb skulle starte kl. 7 om morgenen. Canstein lod de nyankomne Lübbener Jäger gå foran sammen med hele füsilierregimentet. Jægerne tog selve skoven fra syd og füsiliererne gik mod Frydendal uden for skoven.

Hele fremrykningen gik som planlagt. Danskerne havde ellers den fordel at ligge bag beskyttende hække og diger, men måtte alligevel lade 166 soldater tage til fange. Alle fangerne var fra det 18. sjællandske regiment med speciel hovedbeklædning.

På dette frontafsnit blev preusserne hæftigt beskudt af skanserne med både geværer og artilleri. De preussiske tab var 6 døde og 29 sårede. General v. Goeben havde fået skudt hesten væk under sig og 4 stk secondleutnanter var hårdt sårede.

En füsilier fra 35. westfahlske regiment blev såret samtidig i hånden og let i brystet, han rakte hånden op i luften og råbte "Er dette ikke nok". Det lykkedes en menig fra samme regiment at frarøve en dansk underofficer et dannebrogflag.

De danske tab var anderledes alvorlige, nemlig 7 officerer og 124 soldater døde og sårede. Der er beretninger om mange danske overløbere fra det 18. sjællandske regiment som kunne kendes på en speciel hovedbeklædning.

Ud fra de kampe den 22. februar, besluttede Prins Friedrich Carl at indtage Dybbøl efter en længere belejring. Der ville være for stort tab ved en hurtig storm!

Bøffelkobbel blev grøn med foråret og vaskeplads for brigade von Roeder.

Skoven var forholdsvis rolig, og standplads for både kantine og værtshus.

En geschäftig mand havde åbnet et maketenderi hvor man kunne købe bl.a.

øl og andre fornødenheder. Folk klagede over at varerne var lidt dyre, hvorpå han pegede på de afrevne grene p. gr. granater. Sådan noget koster!

Pladsen fik navnet: "Hotel zur Bøffelkobbel" med borde og bænke i det fri.

Nu havde preusserne sikret pladsen til bygning af tredje parallel samt opstille endnu flere batterier med tunge kanoner. Samtidig blev flittigt trænet i angreb på danske skanser opstillet i Smøllod ved Nybøl Nor. I nætterne frem til 16. og 17 april færdiggjordes parallelerne og batterierne og træningerne, så nu var man klar til dommedagen! Dagen startede den 17 april kl.1200.

Stedet er en barak i Bøffelkobbel. De fremmødte: samtlige preussiske

generaler, kommandører og kommandører for stormkolonner. Dagsorden:

Fremlæggelse af : Instruktion für den Sturm auf die Düppeler Schanzen.

General von Manstein overgav formelt hele styrken til Prins Friedrich Carl, og fortsatte med at gennemgå planen for angrebet. Stormen skulle gennemføres med 6 stormkolonner. Kolonne 1-3-5 og 6 skulle bestå af 6 kompagnier, kolonne 2 og 4 af 12 kompagnier. Nr. 2 - 4 og 6 tildeles et helt pionierkompagni, 1 - 3 og 5 får et halvt pionierkompagni.

Påklædning: kampuniform, mütse uden tornyster, kappe i bandoulé.

BØFFELKOBELHUSET VED SØNDERBORG

De vog dem - vi grov dem

en grav i vor have,

lagde dem ved siden af den alfar vej,

alle vore blomster skal smykke deres grave,

sønderjyske piger, i forglemme det ej !

Sådan skrev vor store digter Holger Drachmann i april 1877.

I det lille hus - Bøffelkobbel - boede en af veteranerne fra Tre-årskrigen 1848-51 Jørgen Johansen Fink fra Varnæs og hans kone Cathrine Marie. Jørgen Fink blev soldat i 1842, ved krigens udbrud i 1848 blev han indkaldt til 12. bataillon, i 1849 var han ved 3. reserve bataillon og var med ved kampene i Ullerup den 6.4.1849. I 1850 var han med ved Mysunde, hvor han blevet såret af en tysk kugle, der gav ham et dybt ar i kraniet fra pande til isse. Efter behandling i Sønderborg blev han overført til København - og han blev derved reddet.

Den 13. juni 1854 blev han gift med enken Cathrine Marie født Hansen - og fra Dybbøl, De købte husmandsstedet Bøffelkobbel, med et jordtilliggende på 3.1245 ha under Nybøl Ejerlav og et tilliggende på 2,3430 ha under Dybbøl Ejerlav, hvilket Catharine Marie havde med hjemmefra sin fødegård i Dybbøl. Foruden landbrug drev de et malteri. Selv om de var meget dygtige, var de også meget fattige. Bøffelkobbelhuset var bygget som aftægt til Kårdnersted nr. 20 ved Bøffelkobbel af Philip Philipsen, der var svigerfar til Peter Jørgensen som Cathrine Marie havde været gift med. Peter Jørgensen var søn af boelsmand Jørgen Jørgensen Dybbøl, og blev gift med datteren af Philip Philipsen den 8.10.1831. Philipsen flyttede derefter ind i aftægtshuset.

Den 13. juli 1850 døde Catharine Marie Jørgensen og Peter Jørgensen giftede sig allerede samme år med Catharine Marie Hansen fra Dybbøl. Dette ægteskab var af kort varighed, da Peter Jørgensen

døde pludselig den 13. april 1853, der var ingen børn. I kirkebogen står der ”Selvmord ved strikken”. Efter det retslige syn blev han stille jordet.

Den 35 årige enke Catharine Marie Hansen fandt nu Jørgen Johansen Fink i Varnær, der var født den 11.6.1817 og således 37 år. De blev kaldt Fink og senere – da begivenhederne gjorde dem mere kendte, nævnes de som ”de gamle fra Bøffelkobbøl”.

Efter treårskrigen blev krgsskaderne opgjort til 61 rigsbankdaler, der blev udbetalt til enken efter Peter Jørgensens død.

Under den 2. Slesvigske Krig i 1864 blev Bøffelkobbølhuset på en meget ejendommelig måde brændpunkt i denne krigs begivenheder. Efter at de danske soldater havde rømmet Dannevirke stillingen og stridt sig tilbage ad landevejen fra Slesvig over Flensborg og Graasten til Sønderborg, blev soldaterne stuvet sammen i huse og gårde langs denne rute, når der endelig blev kommanderet: HVIL.

I flere døgn var Kathrine og Jørgen Fink værtsfolk for disse af anstrengelser segnefærdige soldater, som af Kathrine blev opvarmet med varmt øl, mælk og kaffe.

Under belejringen af Dybbøl skanserne stod de danske forposter ved Bøffelkobbøl, hvor der i flere dage udspandt sig mange forpost fægtninger. Mange af egnens beboere havde forladt deres hjem, og de - bl.a. Kathrine og Jørgen Fink - måtte ofte gemme sig i kældre eller andre sikre rum, for ikke at blive ramt under skududvekslingerne.

Kathrine og Jørgen Fink blev altså på deres husmandssted, mens den da 6-årige datter Marie blev bragt i sikkerhed på Broagerland. Den 22. februar 1864 var forpost fægtningerne omkring Bøffelkobbølhuset blevet meget stærke.

I ly af snetykningen var preusserne med en ret stor styrke ubemærket rykket frem gennem skoven og helt frem til husmandsstedet. Den danske Feltvagt var på 100 mand, blev ført af løjtnant Helms, men den blev omringet og alle taget til fange.

Blandt de ved denne episode faldne soldater var dragon Jens Christensen fra Spjellerup på Stevns, og infanterist Hans Hansen fra Kyse nord for Næstved. Begge blev - af hidtil ukendte årsager - bragt ind i huset hos Kathrine og Jørgen Fink.

Disse to danske soldater hviler nu i graven "ved siden af den alfar vej" ved Bøffelkobbøl. Kathrine og Jørgen Fink udvalgte den bedste plads i deres forhave til et gravsted for de faldne soldater. Jørgen gravede selv graven, og soldaterne blev lagt i den frosne jord uden kiste, men broderligt dækket af dragonens blå kappe. De to husmands folk stod en kort stund ved den åbne grav med foldede hænder - og Jørgen udtalte stille (på dansk): Sov sødt i Jesu navn. Og så kastede han graven til.

Denne måtte desværre åbnes, da de preussiske styrkers chef ønskede vished for, at Jørgen Fink talte sandhed med hensyn til de to soldaters begravelse i haven. Da Preusseren havde set en flig af dragonens blå kappe, fik Jørgen for anden gang lov til at kaste graven til.

For Kathrine og Jørgen Fink blev det et livsværk at pleje de to soldaters sidste hvilested i haven ved Bøffelkobbøl - og deres gerning vil altid stå som et meget smukt eksempel på og udtryk for ægte og ærlig troskab mod det danske fællesskab.

Mange har gennem tiderne - også indtil 1920-Genforeningen - besøgt Bøffelkobbøl, men mest kendt er nok Holger Drachmann, hvis digt om "De vog dem - vi grov dem en grav" er kendt af mange i Danmark - og man forstår, at dette sted og dette steds beboere betog digteren i 1877.

Kathrine og Jørgen Fink døde begge i 1905, og oplevede altså ikke Genforeningen, mens barnet Marie, der var født i 1858, forblev ugift og døde i 1944 under 2. Verdenskrig.

Ægteparret Fink ligger, sammen med deres datter, begravet på Nybøl Kirkegård

De Danske Vaabenbrødre afslørede den 20. maj 1941 ved en smuk højtidelighed en mindetavle for Jørgen Fink og hans kone, der i 1864 begravde to danske soldater i deres have og holdt dette gravsted vedlige indtil deres død - og herefter holdt af datteren.

Inskriptionen på soldaternes gravsted tolker i få, men meget rammende ord, hvad episoden ved Bøffelkobbøl kom til at rumme af menneskelighed midt i denne krigs gru:

FJENDEHAAND BRØD DERES LIVSENS VEIE VENNEHAAND REDTE DET SIDSTE LEIE.

Krigsskaderne på ejendommen blev betydelig større end i 1848-1850.

De blev opgjort således:

Mobilarskaderne (inventar).....	442 rigskdaler
Markskader.....	115 rigsbankdaler
Bygningsskader.....	56 rigsbankdaler
I alt.....	613 rigsbankdaler

Ægteparret Fink sælger ejendommen 1888 til Hermann Wilhelm Christensen fra Kær, og flytter ind i aftægts huset ved siden af. Hermann W Christensen betaler 3700 mark for jord, hus, have og alt beslag, desuden skal han give ægteparret Fink en aftægt efter den tids målestok.

"De gamle fra Bøffelkobbøl" tog ophold i aftægtsboligen og var der lige til de begge døde i 1905.

Ejendommen blev nu i familien Christensens familie, indtil Jydsk Motorvejskontor overtager denne i forbindelse med udskiftning af arealer til den nye Allsundforbindelse. Aftægts huset overgår til barnebarnet Christine. Christine Christensen er en yderst elsværdigt menneske der higer om graven i haven med kærlighed og pietetsfølelse. I hendes gæstebøger er der mennesker fra alle egne af landet. Ved hundredeårs mindet om krigen i 1864 fik hun af dronning Ingrid overrakt fortjenestmedaljen. Christine Christensen døde på Sundeved Plejehjem den 9. 3. 1976.

Aftægts huset solgtes af arvingerne til Nis og Peter Fåborg Sønderborg . Da den ene af brødrene Fåborg døde, solgtes huset til Forsvarsbrødrene incl. tilhørende areal med grav i have.

De danske Forsvarsbrøderselskaber har fra 1. december 1980 købt Danmarkshistoriens mest kendte, men også lille hus ved Bøffelkobbøl, hvilket må glæde alle danske Vaabenbrødre, at vor orga-

nisation havde mulighed for at sikre dette mindesmærke for fremtiden - og altså at det bliver bevaret som et minde om en af de meget smukke hændelser i forbindelse med Danmarkshistorien.

Stedet er nu fredet - og der er oprettet en fond, som skal sikre, at der ikke kan ske noget med dette mindesmærke på grund af økonomiske vanskeligheder.

Huset var beboet af formanden for Forsvarsbrødrene for Sønderborg og omegn - Boje Mortensen - som holder stedet meget smukt. og der er - som Drachmann skrev det - altid smukke blomster på gravstedet. Det kan ikke nok anbefales, at gå ind i haven, for det må man gerne. Der en lille mindesamling i havestuen, som man også gerne må besøge.

Den bevægende historie om ægteparret Fink og Bøffelkobelhuset er en del af historien om 1864.

For at sikre husets fremtid og gøre det til en aktiv del af hele "Dybbøl-fortællingen" har Forsvarsbrødrene og fonden bag Bøffelkobelhuset besluttet at lade sig sammenlægge med Dybbøl Mølle. På den måde bliver Bøffelkobelhuset en del af helheden med Dybbøl Mølle, Historiecenter Dybbøl Banke og Museum Sønderjylland - Sønderborg Slot.

I første omgang skal huset fortsat udlejes. Men på sigt er det tanken at inddrage huset og haven med gravstedet i den brede formidling af "Dybbøl-landskabet" - bl.a. for at formidle, at kampene i 1864 foregik mange andre steder end på Dybbøl Banke. - I modsætning til de anonyme massegrave på Dybbøl Banke og de mange mindsten i landskabet har vi også her som noget sjældent to almindelige soldaters grave på stedet, hvor de faldt.

Den selvejende Institution vil i første omgang gå i gang med nogle påtrængende vedligeholdelsesarbejder. Senere er det bl.a. tanken at søge forhaven og gravstedet tilbageført til deres oprindelige skikkelse efter 1864.

Sammenlægningen mellem Bøffelkobelhuset og Dybbøl Mølle markeredes ved den årlige højtidelighed ved Bøffelkobel-graven søndag den 22. februar 2009